

AMERIKA, AMERICA

over emigranten naar de Verenigde Staten van Amerika
een serie artikelen door **Willem Keeris**

Deel II, Van den Broek.

Vorige keer hebben we gezien dat de Dominicaan Theodorus Joannes Baptista van den Broek in 1848 het feitelijke begin van de Katholieke (groeps)emigratie naar Amerika markeert.
Maar wie was hij eigenlijk?

Theodorus Joannes Baptista van den Broek werd gedoopt op 24 juni 1784 te Amsterdam als tweede van vijf kinderen van Abraham van den Broek en Elisabeth de Meijne, vroedvrouw. Doopgetuigen waren zijn opa, Theodorus de Meijne en zijn oma, Alida Verhaar. Zijn oudere zus Joanna Maria trouwde met Henricus Joannes Ootmar; van zijn drie jongere broers is niets bekend en zijn mogelijk jong overleden. Abraham en Elisabeth waren allebei afkomstig uit Amsterdam.

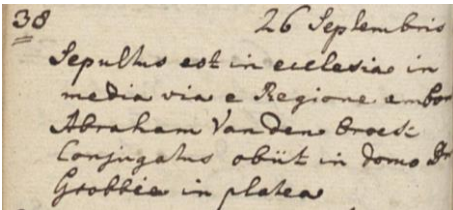
De grootouders van Theodorus waren Abraham van den Broek en Alida Verhaar.

Ook zij waren afkomstig uit Amsterdam. Toen de ouders van Theodorus in ondertrouw gingen op 19 oktober 1781 te Amsterdam, woonden de ouders van de bruidegom (dus de grootouders van Theodorus van den Broek) in Uden.

Daar lieten zij op 20 september 1781 bij notaris Henricus de Groot een akte opmaken waarin ze hun zoon toestemming gaven om te trouwen met Elisabeth de Meijne 1).

24. juni. Theodorus, Joannes Baptista, filius Abrahami
Van den Broek et Elisabethae Demeyner
uq. Theodorus Demeyner et Alide Verhaar.

Abraham van den Broek en Alida Verhaar bleven in Uden wonen en overleden daar. Abraham werd er begraven op 26 september 1791 en Alida op 2 mei 1793.

Abraham was geboren in 1724 te Amsterdam als zoon van opnieuw een Abraham van den Broek, verlakker, geboren rond 1683 te Antwerpen en Gijsberta (Geesje) Rijswijk, uit Amsterdam.

Theodorus van de Broek werd in 1808 als Franciscan gewijd maar op 16 juni 1817 werd hij in Amsterdam opgenomen in de orde van de Dominicanen. Het is onduidelijk waarom hij die overgang maakte. Hij bracht tijd door in Duitsland en België, waar hij Duits en Frans leerde, talen die hem later in Amerika goed van pas kwamen.

Hij werkte korte tijd in Amsterdam en Groningen en van 1820 tot 1830 was hij pastoor te Alkmaar, waar hij te maken kreeg met een verwaarloosde parochie. Hij had veel geldzorgen in verband met de restauratie van de kerk. Mogelijk heeft dit, samen met het weinig inspirerende leven in een provincie-stadje, een rol gespeeld bij de beslissing om naar Amerika te gaan. Voor en tijdens zijn pastoraat in Alkmaar schreef hij een aantal godsdienstige publicaties. Op 46-jarige leeftijd verliet hij Alkmaar, en verbleef daarna enige tijd in Tiel en in het

Dominicanenklooster in Gent, België. In 1832 vertrok hij met een aantal medebroeders naar Amerika met als doel de bisschop van Cincinnati, de Dominicaan Edward Dominic Fenwick, te helpen. Deze was echter kort daarvoor overleden aan cholera en Theodorus ging naar het Dominicanenklooster van St. Rose in Springfield, Kentucky en vervolgens naar dat van St. Joseph in Somerset, Ohio. Nadat in 1833 het bisdom van Detroit, Michigan was gesticht (waar ook Wisconsin onder viel) ging Van den Broek daarheen, en werd door de bisschop naar Green Bay, Wisconsin gestuurd, waar hij op 4 juli 1834 aankwam. Daar werd hij assistent van de Italiaanse Dominicaan Samuel Mazzuchelli, die daar de eerste kerk gebouwd had. In 1836 ging hij naar La Petite Chute (nu Little Chute), een waterval nabij Kaukauna, ongeveer 40 kilometer stroomopwaarts aan de Fox rivier. Daar bouwde hij met hulp van de Menominee Indianen het eerste kerkje. Hij bediende van daaruit ook verschillende missieposten in de wijde omgeving, soms tot wel 300 kilometer ver. Hij leerde de Indianen lezen, schrijven en het land te bewerken. Tengevolge van een verdrag moesten de Menominees in 1843 verhuizen naar een gebied ongeveer 60 kilometer naar het zuidwesten. Van den Broek verloor op die manier zijn parochianen. De Indianen klaagden daarover bij bisschop John Martin Henni van Milwaukee.

In 1847 ging hij terug naar Amsterdam om de erfenis van zijn op 4 april 1844 overleden moeder op te halen. Met dat geld wilde hij, naar voorbeeld van de Calvinistische groepsemigratie die

besproken is in deel I, een groep Katholieken naar zijn parochie in Little Chute brengen en tevens zijn droom verwezenlijken om een Dominicaner klooster te stichten. Zijn motieven waren niet geheel vrij van zakelijke belangen. Het geld was echter verdwenen. Hij schreef een brochure, waarin hij de situatie in Wisconsin rooskleuriger voorstelde dan die in feite was, en publiceerde advertenties in het dagblad *De Tijd*.

De Zeelander Cornelis van de Hei kocht de brochure en bracht 9.000 gulden bij elkaar van aspirant emigranten. Samen met Nicolaas Denissen uit Uden bracht hij dat geld naar Amsterdam. Cornelis had sinds het vertrek van de groep van Verwayen in 1847 (waarover volgende keer meer) al het plan om te emigreren.

In maart 1848 vertrokken vanuit Rotterdam 3 zeilschepen: de *Libra*, de *America* en de *Maria Magdalena*. In totaal waren er 320 personen aan boord, waarvan bijna 2/3 uit Oost Noord-Brabant en omgeving kwam.

Na aankomst in Amerika reisde men door naar Wisconsin. Een aantal families had echter niet de middelen daartoe en moest achter blijven. Zij werden niet geholpen door Van den Broek, iets wat Van Raalte en Scholte wel deden voor hun groep. Na aankomst in Little Chute waren een aantal gezinnen behoorlijk teleurgesteld en trokken de bossen in om 20 km. verder Franciscus Bosch te stichtten, het latere Hollandtown.

Op 10 augustus 1850 maakte Van den Broek zijn testament op waarin hij opnam dat ervoor gezorgd moest worden dat er altijd een vaste pastoor een Little Chute moest zijn.

Op 1 november 1851 vierde men in Little Chute het feest van Allerheiligen. Na de Mis werd hij getroffen door een beroerte. Hij bleef bewusteloos en stierf op 5 november, 67 jaar oud. Vier dagen later werd hij begraven op het kerkhof naast de kerk. Toen de kerk jaren later vergroot werd, bouwde men over zijn graf. In 1894 werden zijn stoffelijke resten teruggevonden en in 1928 bijgezet in een koperen kistje aan de binnenkant van de toren van de kerk.

The Rev. Theodore J. Vanden Broek, O. P.
Priest, missionary, and colonizer.

Born in Amsterdam, Holland, November 5, 1783.

Ordained to the priesthood in 1808.

Entered the Dominican Order in Holland in 1817.

Came to America in 1832, to Wisconsin in 1834.

Established St. John Parish, Little Chute, 1836.

Died in Little Chute, November 5, 1851.

1). Notariële Archieven Uden, inv. nr. 7918, akte 101.

Meer weten?

Sister Mary Alphonsa Corry, *The Story of Father Van den Broek* (Ainsworth & Company, Chicago, Illinois, 1907)

H. v. Stekelenburg, *Landverhuizing als regionaal verschijnsel* (Tilburg, 1991)